GABRIELA VIOLETA ADAM

AUXILIARE RELAȚIONALE: ADVERBELE CALITATIVE *CA*, *DE*, *DREPT*

În studiile de limba română contemporană, statutul lexemelor *ca*, *de*, *drept* cunoaşte două variante de interpretare, fiecare dintre acestea având consecinţe la nivel relaţional: adverbe calitative şi prepoziţii calitative. Deşi se individualizează două perspective de analiză, nota comună constă în faptul că seria în discuţie este un indice de reliefare a funcţiei sintactice.

1. Valoarea prepoziţională a lexemelor *ca*, *de*, *drept* este promovată de marea majoritate a gramaticienilor[1]. Urmărind modul de argumentare a valorii prepoziţionale, constatăm că pot fi evidenţiate câteva perspective diferite de analiză, care privesc: sinonimia dintre lexemele *ca*, *de*, *drept* şi locuţiunea prepoziţională *în calitate de*, funcţionarea acestora în variaţie liberă, impunerea cazului acuzativ substantivalului-predicativ suplimentar.

1.1. În *Dicţionarul limbii române* analiza celor trei lexeme este neunitară. Valoarea prepoziţională a lui *ca* este susţinută de posibilitatea substituţiei acestuia cu *de*, *drept*, *în* sau prin locuţiunea prepoziţională *în calitate de*: *Îi dau paloşul să-l sărute*, ***ca*** *semn de pecetluire a jurământului*. Din punctul de vedere al contextului sintactic, dicţionarul menţionează că ipostaza lui *ca* „predicativ” poate fi regăsită în contextul unor verbe, precum: *a crede*, *a judeca*, *a se părea*, *a semăna*, *a socoti*, *a ţine* etc. (DA, s.v. *ca*).

Dacă pentru lexemul *ca* se evidenţiază sinonimia şi tipul de structură în care poate apărea, pentru prepoziţia *de* cu sens calitativ se notează doar caracterul ei expletiv: *Pe unii ca voi uşor îi aruncă* ***de victimă****.; Fracisc Iosif întâi s-a încoronatu* ***de rege*** *al Ugariei.; Cine-a făcut crâşma-n drum / N-a făcut-o* ***de nebun*** (DLR, s.v. *de*), iar, în ceea ce priveşte lexemul *drept*, articolul de dicţionar notează doar o particularitate semantică: „exprimă învestirea cu o anumită calitate: *Nu pot să vă primesc* ***drept judecător***” (DLR, s.v. *drept*).

1.2. Din punct de vedere relaţional, spre deosebire de prepoziţiile „propriu-zise”, seria *ca*, *de*, *drept* se constituie ca o categorie prepoziţională distinctă, întrucât acestea funcţionează în variaţie liberă (*Profesorul i-a servit* ***ca/de/drept*** *model elevului*.), suprimarea acestora neafectând structura gramaticală şi semantică a enunţului: *Se va considera înotdeauna pe sine* ***drept*** *un scriitor român vs Se va considera întotdeauna pe sine un scriitor român* (GALR I 2005, 2008, p. 617).

[1] Vezi, în acest sens, Avram 1997, p. 346–347; Dimitriu 2002, p. 1490; Pană Dindelegan 2007a, b; Irimia 2008, p. 558; GALR I 2005, 2008, p. 617; DEX; DOOM; Nagy 2005, p. 223.

DACOROMANIA, serie nouă, XXIII, 2018, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 7–16

BDD-A28102 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:02 UTC)

Deşi *ca*, *de*, *drept* se individualizează ca o categorie aparte, tratatul de gramatică nu oferă o analiză unitară, ci doar se rezumă la a nota câteva particularităţi, cel mai adesea de ordin semantic. Calităţile relaţionale sunt argumentate doar pentru prepoziţia *drept* şi pentru locuţiunea prepoziţională *în calitate de*. Prin analogie cu acestea, se consideră că şi lexemul *ca* poate fi însoţit de un nominal în cazul acuzativ, deşi „nu apare niciodată cu pronume personal şi, deci, nu se poate dovedi că avem de-a face cu un acuzativ (*A plecat* ***ca muncitor*** *necalificat în străinătate*.)" (GALR II 2005, p. 305; cf. şi II 2008, p. 310). Pe de altă parte, constatăm că se evită explicit încadrarea în sfera prepoziţionalului a lexemului *ca*, notându-se că are comportament de prepoziţie: „în construcţii precum: *L-a luat ca secretar.; L-am cunoscut ca profesor*, elementul *ca*, exprimând calitatea, statutul social, are *comportament* de prepoziţie" (GALR I, 2005, 2008, p. 628). Totuşi, calitatea prepoziţională a lui *ca* în construcţii precum *L-au luat ca secretar*., *L-am cunoscut ca profesor*, este dată de sinonimia cu *drept*, context în care substantivul-predicativ suplimentar poate fi substituit printr-o formă pronominală în cazul acuzativ (*L-a luat drept mine*.) (GALR I 2005, p. 628).

1.3. Deşi nu detaliază acest tip de construcţie al predicativului suplimentar, Corneliu Dimitriu consideră că prepoziţiile *ca*, *de*, *drept* ar impune cazul acuzativ, cu precizarea că acest caz „poate apărea cu prepoziţia (*ca*, *de*, *drept*, *în calitate de* etc.) existentă şi neexprimată (deductibilă din context şi introductibilă în context fără schimbarea intenţiei comunicative a vorbitorului)" (Dimitriu 2002, p. 1490). Dacă o construcţie cu predicativ suplimentar nu acceptă introducerea în context a prepoziţiei (*ea s-a calificat a doua vs *ea s-a calificat ca*, *drept a doua*), C. Dimitriu apreciază că expresia relaţiei este tot cazul acuzativ, „ceea ce înseamnă că structura cu acuzativul fără prepoziţie s-a generalizat, putând fi considerată o nouă normă" (Dimitriu 2002, p. 1490). Or, din punctul nostru de vedere, această interpretare nu poate fi susţinută, deoarece o funcţie sintactică se realizează exclusiv în prezenţa relatemului. Ipostaza acestui acuzativ „generalizat" se apropie de aşa-numitele forme cazuale nemarcate/caz direct/caz neutru/*casus generalis*[2], teorie infirmată, cu argumente solide, de către D. D. Draşoveanu[3].

1.4. În două studii destinate aşa-numitelor prepoziţii ale calităţii, Gabriela Pană Dindelegan (2007a, b) realizează o descriere detaliată, cu noi argumente pentru susţinerea calităţii prepoziţionale. Demersul de argumentare priveşte tipul de structură sintactică în care apar lexemele *ca*, *de*, *drept* şi posibilitatea/imposibilitatea acestora de a funcţiona în variaţie liberă.

1.4.1. În cadrul clasei gramaticale a prepoziţiei, lingvista distinge două categorii de prepoziţii: prepoziţii cu complemente de tip referenţial, constituind clasa prototipică de prepoziţii, şi prepoziţii cu complemente de tip predicativ. Distincţia realizată în cadrul acestei clase lexico-gramaticale are corespondent în

[2] Pentru expresiile: *forme cazuale nemarcate* vezi GALR I 2005, 2008, p. 70; GALR II 2005, p. 292, 392; GBLR, p. 56–57; *caz direct*, vezi Hořejži 1960, p. 495–495; *caz neutru*, vezi Diaconescu 1962, p. 32 şi GBLR, p. 448; *casus generalis*, vezi Puşcariu 1940, p. 144.

[3] Pentru contraargumentele teoriei formelor cazuale nemarcate, vezi Draşoveanu 1997, p. 128 *passim*.

BDD-A28102 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:02 UTC)

opoziţia verb copulativ *vs* verb noncopulativ, calitatea prepoziţională a membrilor seriei *ca*, *de*, *drept* constând în capacitatea acestora de a cere, asemenea vebelor copulative sau atributive, complemente predicative. Consecinţele semantico-sintactice ale distincţiei de mai sus „constau în obligativitatea prepoziţiilor cu complemente predicative, ca şi a verbelor copulative, de a apărea în structuri ternare[4] (care implică atât prezenţa complementului predicativ, cât şi prezenţa unui complement referenţial), căci calitatea semantică «predicativă» are în vedere o «proprietate» a unei entităţi" (Pană Dindelegan 2007a, p. 540) Din această perspectivă, prepoziţiile calităţii se individualizează prin „natura semantic predicativă a determinării obligatorii a complemetului cerut" (*ibidem*, p. 541). Pentru determinările obligatorii, autoarea inventariază trei tipuri de predicaţii care pot fi întâlnite atât în prezenţa verbelor atributive, cât şi a celor copulative: predicaţie categorizantă (*L-au trimis ca ambasador vs El este ambasador*.), predicaţie de „calificare" (*Îl consideră drept extrem de dotat*. *vs El este extrem de dotat*.), predicaţie de identificare (*L-au luat drept Ion*. *vs El este Ion*.) (*ibidem*, p. 541–542).

1.4.2. Prepoziţiile cu complemente de tip predicativ, fiind pandantul verbelor copulative şi al celor atributive, se regăsesc şi în ipostaza de a fi suprimate, prepoziţia nereprezentând altceva decât „o marcă lexicală suplimentară pentru predicaţie şi, ca orice marcă dublă, poate lipsi" (Pană Dindelegan 2007b, p. 221).

Dacă structurile cu prepoziţii ale calităţii nu apar în vecinătatea unui verb copulativ sau a unui verb atributiv (***Ca director***, *poartă întreaga răspundere vs* **Director*, *poartă întreaga răspundere*.), prepoziţiile calităţii nu pot fi suprimate, acestea funcţionând ca „unic semn lexical al citirii «predicative» a complementului" (Pană Dindelegan 2007a, p. 545).

1.4.3. Urmărind trăsăturile comune şi deosebirile dintre cele două clase de verbe implicate în demersul de argumentare a calităţii prepoziţionale, constatăm că între substantivalul-complement direct şi substantivalul-complement predicativ al obiectului se invocă relaţia de dependenţă, fapt ce se înscrie în sfera subordonării: „relaţia de dependenţă a două nominale şi citirea predicativă a unuia dintre ele apropie clasa verbelor atributive şi, implicit, construcţia lor de cea a verbelor copulative"[5] (GALR I 2005, p. 354).

2. Analiza lexemelor *ca*, *de*, *drept* în termenii prepoziţiei nu este fără cusur, o serie de aspecte nerezolvate putând fi evidenţiate atât la nivel morfologic, cât şi la nivel sintactic[6].

[4] Ipoteza structurilor ternare a fost infirmată de către D. D. Draşoveanu prin teza monosubordonării numelui predicativ şi a predicativului suplimentar substantivalului, în prezenţa unui termen condiţionant (Draşoveanu 1997, p. 154–155).

[5] În GALR (I 2008, p. 354) se discută despre o relaţie de coocurenţă obligatorie între cele două nominale, şi nu despre o relaţie de dependenţă. Inconsecvenţa descrierii relaţiei prin care se realizează complementul predicativ al obiectului/predicativul suplimentar se regăseşte şi în definiţia acestor funcţii sintactice (GALR II 2005, p. 290, 295).

[6] Unele dintre contrargumentele valorii prepoziţionale a lexemelor *ca*, *de*, *drept* sunt examinate într-o lucrare anterioară; vezi Adam 2014, p. 108–113.

BDD-A28102 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:02 UTC)

2.1. Din punctul de vedere al claselor lexico-gramaticale care pot apărea în vecinătatea seriei *ca*, *de*, *drept*, se regăsesc atât adjective (*A fost calificat **ca inapt** pentru muncă.; L-am mai socotit o dată **de mort** şi el era viu*., *Lambridie îl descrie **de cel mai viteaz***[7], *Incidentele din 6 decembrie au fost declarate **drept minore***.), cât şi substantive (*Ei*, *mai adăugă Niki*, *cum te simți **ca şomer***? (Preda, *Delirul*, p. 302), *Desemnez Londra **drept sediu** al catierului dumitale* [...] *şi te autorizez să stabileşti mici Einsatzgruppen în alte părți ale Marii Britanii* (Preda, *Delirul*, p. 365).

2.1.1. În ceea ce priveşte predicativul suplimentar cu fenomenalizare adjectivală, constatăm că expresia relației dintre substantivul regent şi adjectivul-predicativ suplimentar este acordul în gen, număr şi caz, atât în prezența, cât şi în absența lexemelor *ca*, *de*, *drept*.

2.1.2. Ipoteza potrivit căreia „adjectivul (propriu-zis sau provenit din alte clase de cuvinte) aflat în poziția de predicativ suplimentar se acordă cu nominalul avansat, în gen şi număr, la fel ca în structura de bază, în care adjectivul respectiv avea funcția de nume predicativ" (GALR II 2005, p. 296) are două contraargumente solide: pe de-o parte, acordul adjectival este exclusiv un fenomen intrapropozițional, iar, pe de altă parte, „acordul, o lege în limbile care îl au, cel generator de adjectival, este total; este fenomenul sintactic în care termenul regent (substantivalul) impune termenului subordonat (adjectivalul) toate categoriile proprii lor şi comune: genul, numărul şi cazul. Acolo unde nu există decât identități de gen şi număr avem de-a face cu reluări" (Draşoveanu 1997, p. 104). Or, în contextul predicativului suplimentar cu fenomenalizare adjectivală, problema nu se discută în termenii unei reluări.

2.1.3. Dacă în aceste structuri considerăm că seria *ca*, *de*, *drept* se înscrie în sfera prepoziției, aceasta nu va fi relațională, acordul dovedindu-se mai puternic decât regimul prepoziției; „de altfel, regimul prepoziției nu-şi găseşte obiectul în clasa adjectivelor, improprii pentru această calitate, din cauză că exprimă nu noțiuni, ci note ale acestora" (*ibidem*, p. 243).

Ca, *de*, *drept* urmate de un adjectiv nu au regim ca prepoziții, odată ce nu implică obligativitatea poziției lor înaintea termenului regizat, regimul constituindu-se ca un fapt ce obiectivează subordonarea (Draşoveanu 1997, p. 231).

2.2. Predicativul suplimentar cu fenomenalizare substativală cunoaşte, asemenea structurilor cu *ca*/*de*/*drept* + adjectiv, posibilitatea suprimării aşa-numitelor prepoziții ale calității, fără a afecta structura enunțului: *Ei, mai adăugă Niki, cum te simți **ca şomer**?* (Preda, *Delirul*, p. 302) *vs Ei, mai adăugă Niki, cum te simți **şomer**?*, *Am văzut turci cu fes şi şalvari luați **de robi** în luptă vs Am văzut turci cu fes şi şalvari luați **robi** în luptă* (Stancu, *Desculț*, p. 237), *Am început să ne vedem din nou, bineînțeles eu considerându-i pe amândoi **drept străini**, până ce voi lua eu însămi o hotărâre* (Preda, *Delirul*, p. 297) *vs Am început să ne vedem din nou, bineînțeles eu considerându-i pe amândoi **străini**, până ce voi lua eu însămi o hotărâre*.

[7] Exemplele au fost preluate din DA, s.v. *ca* şi DLR, s.v. *de*.

BDD-A28102 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:02 UTC)

2.2.1. Deşi se acceptă sinonimia dintre locuţiunea prepoziţională *în calitate de* şi lexemele *ca*, *de*, *drept* (+ substantiv), această relaţie semantică fiind un indiciu al valorii prepoziţionale, se constată că echivalenţa semantică este satisfăcută doar parţial, excepţie făcând construcţiile realizate în prezenţa verbelor: *a bănui*, *a boteza*, *a califica*, *a considera*, *a crede*, *a declara*, *a denumi*, *a face*, *a lua*, *a numi*, *a* (*se*) *privi*, *a proclama*, *a socoti*, *a* (*se*) *ţine* etc.

Sinonimia dintre lexemele *ca* şi *drept* este considerată ca fiind un alt argument al valorii prepoziţionale a lexemului *ca*, deşi substantivul-predicativ suplimentar nu poate fi substituit de o formă pronominală în cazul acuzativ (GALR I 2005, 2008, p. 628). Regimul prepoziţional al lui *drept* poate fi argumentat doar în contextul clasei verbelor de prezentare şi în situaţia unui predicativ suplimentar exprimat printr-un substantiv propriu: **L-a luat* ***drept mine*** *vs L-a luat* ***drept Ion****.; ***Ion s-a prezentat* ***drept mine*** *la examen vs Ion s-a prezentat* ***drept Mihai*** *la examen*. Structurile formate din lexemul *drept* şi un predicativ suplimentar realizate în prezenţa altor verbe atributive precum *a alege*, *a angaja*, *a avea*, *a considera*, *a desemna* etc. nu acceptă substituţia cu un pronume în cazul acuzativ, fapt pentru care avem rezerve cu privire la statutul prepoziţional al lui *drept*.

Diferenţierea de la un context la altul a utilizărilor „predicative" şi „referenţiale" ale lexemelor *ca*, *de*, *drept*, fiecare cu câte două realizări omonime: ca_1 + complement predicativ (*Se poartă* ***ca ministru***.) *vs* ca_2 + complement referenţial (*Se portă* ***ca Ion/ca ministrul*** *X/****ca tine***.), $drept_1$ + complement predicativ (*L-au desemnat* ***drept deputat***.) *vs* $drept_2$ + complement referenţial (*Au oprit* ***drept***[8] ***han***, *fără să descalece*. Sadoveanu, *Baltagul*; *apud* Pană Dindelegan 2007a), de_1 + complement predicativ (*L-a luat* ***de prost****.; L-am ţinut* ***de prieten****.; A ales-o* ***de nevastă***.) *vs* de_2 + complement referenţial (*Totul ţine* ***de profesorul*** *nostru/****de Ion/de noi*** *înşine*.) (vezi şi Pană Dindelegan 2007b, p. 220), nu credem că se constituie ca un argument pentru valoarea prepoziţională a seriei amintite mai sus. Uilizarea lexemelor *ca*, *de*, *drept*, în context referenţial, impune nominalului din poziţia de termen subordonat restricţii gramaticale de caz, de articulare sau de număr.

Forma nearticulată a substantivalului predicativ suplimentar şi imposibilitatea acestuia de a avea determinanţi demonstrativi sunt particularităţi determinate de modul de construcţie al acestei funcţii sintactice, atât în prezenţa cât şi în absenţa seriei *ca*, *de*, *drept*.

3. Plecând de la observaţia caracterului suprimabil al lexemelor *ca*, *de*, *drept* şi de la posibilitatea funcţionării acestora în variaţie liberă în construcţii precum *El a fost trimis* (*ca*) *delegat*, adepţii gramaticii de factură relaţional-neotradiţională au încadrat această serie în categoria adverbului[9]. Această interpretare nu priveşte doar

[8] Prepoziţia *drept*, utilizată regional, este echivalentă cu locuţiunile prepoziţionale *în dreptul*, *în faţa*. Ea poate apărea şi cu sens opoziţional, exprimând substituirea sau folosirea unui element în locul altuia: *Acel sicriu slujeşte* ***drept*** *corlată cailor.;* ***Drept*** *uşă avea o strungă îngustă* (DLR, s.v. *drept*).

[9] Vezi, în acest sens, opiniile lui D. D. Draşoveanu, 1997, p. 128 *passim*; Neamţu 1986, p. 101 *passim*; Vulişici Alexandrescu 1995, p. 111.

BDD-A28102 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:02 UTC)

statutul morfologic al lexemelor în discuție, ci are repercusiuni în plan relațional, astfel evidențiindu-se unul dintre mijloacele subordonării intrapropoziționale, care infirmă „așa-numitele" forme cazuale nemarcate[10]: flexiunea cazuală secundă (= variație cazuală concomitentă).

3.1. Argumentul valorii adverbiale este furnizat „de comparația cu limba germană, limbă în care distincția N_1/Ac_1 se marchează la nivelul expresiei. Faptul că echivalentul german *als* al rom. *ca*, în construcții cu structuri identice celor două limbi, nu afectează cazul substantivului, nu se manifestă deci ca prepoziție, ci ca adverb, conduce la concluzia că şi rom. *ca* tot statut adverbial are: *El vine ca delegat* (N_1)./*Pe el îl trimitem ca delegat* (Ac_1). – *Er kommt als Gesandter* (N_1)./*Wir schichen ihn als Gesandten* (Ac_1)" (Neamțu 1986, p. 101–102).

Dacă unitățile *ca*, *de*, *drept* ar fi interpretate ca prepoziții cu acuzativul, ar însemna, pe de-o parte, neutralizarea opoziției N_1/Ac_1, iar, pe de altă parte, contradictoriu, apariția în locul acestora (N_1 sau Ac_1) a unui acuzativ prepozițional (Ac_3). Or, N_1 şi Ac_1 nu pot apărea în raport de variație liberă cu acuzativul prepozițional (Neamțu 1986, p. 101).

Predicativul suplimentar cu fenomenalizare substantivală, însoțit sau nu de adverbele calității, actualizează valența nominativului$_1$-subiect sau a acuzativului$_1$-complement direct, ca termen regent, rolul verbului din structură reducându-se la calitatea de termen condiționant al subordonării intranominativale.

3.2. Un alt raționament în sprijinul valorii adverbiale este dat de faptul că, atât în prezența, cât şi în absența lexemelor *ca*, *de*, *drept*, substantivul şi adjectivul-predicativ suplimentar se subordonează prin flexiune cazuală secundă, respectiv prin acord: „caracterul facultativ al ocurenței lor, împreună cu faptul de a nu impune caz, ci de a permite acordul adjectivului, cât şi secundarea cazuală reprezintă semne că toate sunt adverbe şi că au, pentru Eps adjectival şi substantival, rol protetic, în prezența lor funcția respectivă fiind mai reliefată" (Draşoveanu 1997, p. 274).

Elemente cu rol de reliefare a funcției sintactice regăsim şi la nivel interpropozițional. Adverbe precum *şi*, *chiar*, *tocmai*, *cam* etc., situate în stânga conectivului subordonator, sunt menite, asemenea adverbelor calitative, să nuanțeze, să întărească, dar, neavând regim predicativ, nu pot avea sens relațional. De aceea, acestea au fost numite auxiliare relaționale[11] (Draşoveanu 1997, p. 171).

3.3. După cum se poate constata, pentru argumentarea valorii adverbiale s-au avut în vedere, cel mai frecvent, structuri cu predicativ suplimentar în care lexemele

[10] Pentru expresia *forme cazuale nemarcate*, vezi GALR I 2005, 2008, p. 70; GALR II 2005, p. 292, 392; GBLR, p. 56–57. Spre exemplu, în GALR se notează că în construcții precum *L-au angajat* ***bucătar***., *L-au botezat* ***Radu***., forma cazuală a substantivelor *bucătar*, *Radu* „nu se poate decide, căci, în contextul dat, forma substantivală nu permite substituția cu un clitic pronominal" (GALR II 2005, p. 292).

[11] D. D. Draşoveanu relevă că de sprijinul acestor auxiliari relaționali poate beneficia orice purtător de sens relațional (Draşoveanu 1997, p. 171).

BDD-A28102 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:02 UTC)

ca, *de*, *drept* se aflau în variație liberă. Excepție fac o serie de construcții în care adverbele calitative nu pot fi suprimate:

a. *Aş vrea să intrăm în conştiința altor popoare* ***ca învingători****.* (Preda, *Delirul*, p. 450), ***Drept sediu*** *al organizației a fost desemnat Bucureştiul*;
b. *Şi totuşi, îmi plăcea de el* ***ca scriitor****, publicase tocmai atunci o nuvelă, Măseaua stricată.* (Preda, *Viața ca o pradă*, p. 67), *Puteai să ții locul unuia* ***ca suplinitor*** *şi între timp să-ți dai examenele în particular* (Preda, *Delirul*, p. 98), [...] *va lichida definitiv Garda de fier şi va guverna* ***ca dictator*** *militar?* (Preda, *Delirul*, p. 330), ***Ca*** *vechi* ***aviator*** *încercat, Goering înțelese că dacă el însuşi şi-ar fi condus flota* [...] *ar fi încetat imediat lupta şi ar fi luat măsuri urgent de contracarare* (Preda, *Delirul*, p. 357).

3.3.1. În ceea ce priveşte structurile cu predicativ suplimentar grupate sub a., constatăm că suprimarea adverbului calitativ este condiționată de topică. Reorganizarea enunțului prin poziționarea predicativului suplimentar în vecinătatea imediată a termenului condiționant (a verbului-predicat), face ca adverbul calitativ să funcționeze în variație liberă:

Aş vrea să intrăm în conştiința altor popoare ***ca învingători*** *vs Aş vrea să intrăm învingători în conştiința altor popoare.*

Drept sediu *al organizației a fost desemnat Bucureştiul vs Bucureştiul a fost desemnat* ***sediu*** *al organizației.*

3.3.2. Construcțiile cu predicative suplimentare reunite în cea de-a doua secțiune (b.) se evidențiază prin câteva trăsături distinctive:

– adverbul calitativ nu poate fi suprimat fără dezorganizarea enunțului;
– adverbul calitativ *ca* poate fi substituit prin locuțiunea *în calitate de*;
– din punctul de vedere al topicii, predicativul suplimentar poate fi postpus regentului sau termenului condiționant şi antepus regentului;
– predicativul suplimentar are posibilitatea de schimbare a topicii, fapt care nu modifică în niciun fel conținutul semantic al enunțului.

Imposibilitatea suprimării lexemului *ca* din aceste contexte, coroborată cu posibilitatea substituției acestuia cu locuțiunea prepozițională *în calitate de* sunt caracteristici care ar putea, la prima vedere, să conteste valoarea adverbială a lui *ca*.

3.3.2.1. Deşi, din punctul de vedere al structurii, locuțiunile *în calitate de*, *în chip de*, *în nume de*, *pe post de* sunt încadrate în sfera prepoziționalului[12], Adrian Chircu subliniază că acestea se află într-o ipostază inedită, întrucât sunt în imposibilitatea de a impune cazul acuzativ termenului subordonat. Din acest motiv, în plan

[12] „Locuțiunile prepoziționale [...] se termină obligatoriu într-una din prepozițiile *de*, *cu*, *la*. Gradul lor de sudură interioară scade progresiv de la cele cu *de* spre cele cu *la*. În componența lor, în afară de prepoziția din finală, mai intră un adverb [...] însoțit sau nu de o prepoziție, şi un substantiv, obligatoriu nearticulat, în general cu prepoziție" (Neamțu 2007, p. 156). Excepție de la structura menționată fac locuțiunile prepoziționale care cer cazul genitiv. Pentru structura acestor locuțiuni, vezi Neamțu 2007, p. 138 şi Vlasin 2015, p. 645–655.

BDD-A28102 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:02 UTC)

terminologic, lingvistul propune şi o altă denumire, cea de interpoziții[13] (Chircu 2012, p. 65). Interpozițiile, spre deosebire de celelalte relateme, nu au sens relațional, ci doar sens noțional, din pricina gramaticalizării incomplete (*ibidem*, p. 64).

Gramaticalizarea incompletă se evidențiază pe două paliere: pe de-o parte, în enunțurile interogative sau interogative indirecte, locuțiunile *în calitate de*, *pe post de* apar însoțite de determinanți interogativi sau relativi, ceea ce antrenează pierderea statutului prepozițional (***Pe** ce **post** s-a angajat?/Spune-mi **pe** ce **post** s-a angajat vs S-a angajat **pe post de** secretară.*) (Chircu 2012, p. 66), iar, pe de altă parte, se evidențiază echivalența semantică şi funcțională dintre aceste locuțiuni şi substantivele cu prepoziție din structuri precum: ***AFP** notează că preşedintele român Klaus Iohannis l-a desemnat pe Tudose **pentru postul de** premier, la propunerea PSD.* (www.news.ro), *Numirea lui Codreanu **în funcția de** viceprimar reprezintă o nouă şansă pentru modernizarea capitalei* (www.timpul.md).

3.4. Coroborând modul de construcție al acestui predicativ suplimentar cu imposibilitatea interpoziției *în calitate de* de a avea calități relaționale, considerăm că acest *ca* nesuprimabil va avea tot statut adverbial. Apariția lui *ca* neexpletiv în structurile cu predicativ suplimentar credem că nu este un argument care să schimbe încadrarea lexico-gramaticală a lexemului în discuție, după cum nici imposibilitatea subînțelegerii acestuia nu este un criteriu de identificare a unei funcții sintactice: compară: *Pe urmă îl* (Ac_1') *făcuse **trădător*** (Ac_1") *al propriului sat de unde plecase*, *al părinților şi al fetei iubite* (Preda, *Delirul*, p. 377) *vs *Pe urmă îl făcuse ca/de/în calitate de **trădător** al propriului sat de unde plecase*, *al părinților şi al fetei iubite; N-a scăpat nimeni **viu*** (N_2) *vs *N-a scăpat nimeni ca/de/drept **viu***.

4. Faptele de limbă analizate demonstrează că atât în prezența, cât şi în absența adverbelor calității, flexiunea cazuală secundă, reprezentată de N_1" şi Ac_1", nonflexiunea cazuală secundă[14] (proG_1"), alături de acordul adjectival reprezintă o parte dintre mijloacele de subordonare intrapropozițională ale predicativului suplimentar: [tu] (N_1') *Puteai să ții locul unuia **ca suplinitor*** (N_1") *şi între timp să-ți dai examenele în particular* (Preda, *Delirul*, p. 98), *Pe Popescu l-au trimis* (Ac_1') ***ca ambasador*** (Ac_1") *în Irak; Cosmin Moți, una dintre prezențele constante în lotul echipei naționale pe perioada mandatului lui Christoph Daum, crede că numirea lui Cosmin Contra* (G_1') ***ca selecționer*** (proG_1") *este de bun augur (www. prosport.ro).*

[13] Termenul *interpoziție*, în opinia autorului, cunoaşte în gramatica românească perechile *antepoziție* (antepus), *postpoziție*. Cel din urmă termen, *postpoziție*, propus de D. D. Draşoveanu, se rezumă la sintagmele de tipul *adverb + de + adjectiv* (*grozav de harnică*), unde „legătura [...] este de la stânga la dreapta, atât la nivelul expresiei, cât şi la al conținutului" (Draşoveanu 1997, p. 55).

[14] Din punctul nostru de vedere, nonflexiunea cazuală secundă se constituie ca un mijloc de subordonare al predicativului suplimentar cu fenomenalizare substantivală, funcție sintactică realizată în prezența unui substantiv de origine verbală ca termen condiționant. Vezi, în acest sens, Adam 2014, p. 191, *passim*.

BDD-A28102 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:02 UTC)

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

Adam 2014 = Gabriela Violeta Adam, *Predicativul suplimentar – funcţie sintactică eterogenă*, Cluj-Napoca, Casa Cărţii de Ştiinţă, 2014.

Avram 1997 = Mioara Avram, *Gramatica pentru toţi*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1997.

Chircu 2012 = Adrian Chircu, *Între predicativul suplimentar şi circumstanţialul opoziţional. Observaţii asupra locuţiunii prepoziţionale* ***pe post de***, în *Limba română: direcţii actuale în cercetarea lingvistică* (I). *Actele celui de-al 11-lea Colocviu Internaţional al Departamentului de Lingvistică (Bucureşti, 9–10 decembrie 2011)*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 61–70.

CLTA = „Cahiers de linguistique théorique et appliquée", Bucureşti, I, 1962 şi urm.

DA, DLR = *Dicţionarul limbii române*. Ediţie anastatică după *Dicţionarul limbii române* (DA şi DLR), Bucureşti, Editura Academiei Române, 2010.

DEX = *Dicţionarul explicativ al limbii române.* Ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1998.

Diaconescu 1962 = Paula Diaconescu, *Le système casuel en roumain*, în CLTA, I, p. 27–39.

Dimitriu 2002 = Corneliu Dimitriu, *Tratat de gramatică a limbii române*, 2. *Sintaxa*, Iaşi, Editura Institutul European, 2002.

DOOM = *Dicţionar ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*. Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2005.

Draşoveanu 1997 = D. D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, [Cluj-Napoca,] Editura Clusium, 1997.

GALR 2005 = *Gramatica limbii române*, I. *Cuvântul*, II. *Enunţul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.

GALR 2008 = *Gramatica limbii române*, I. *Cuvântul*, II. *Enunţul*, tiraj nou, revizuit, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2008.

GBLR 2010 = *Gramatica de bază a limbii române*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010.

Hořejši 1960 = Vladimir Hořejši, *Cazul direct şi sintaxa lui în limba română*, în SCL, XI, nr. 3, p. 495–503.

Irimia 2008 = Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*. Ediţia a III-a revăzută, Iaşi, Editura Polirom, 2008.

Nagy 2005 = Rodica Nagy, *Sintaxa limbii române actuale. Unităţi*, *raporturi şi funcţii*, Iaşi, Editura Institutul European.

Neamţu 1986 = G. G. Neamţu, *Predicatul în limba română. O reconsiderare a predicatului nominal*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1986.

Neamţu 2007 = G. G. Neamţu, *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincţii şi... distincţii (cu trei seturi de grile rezolvate şi comentate)*. Ediţia a II-a revăzută, adăugită şi îmbunătăţită, [Piteşti], Editura Paralela 45, 2007.

Pană Dindelegan 2007a = Gabriela Pană Dindelegan, *Grupul prepoziţional. Prepoziţiile „calităţii"*, în *Pitar Moş*: *A Building with a view. Papers în Honour of Alexandra Cornilescu*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 537–546.

Pană Dindelegan 2007b = Gabriela Pană Dindelegan, *Din nou despre grupul prepoziţional (GPrep). Prepoziţiile calităţii*, în *Limba română azi. Lucrările conferinţei naţionale de Filologie „Limba română azi". Ediţia a X-a*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", p. 213–222.

Puşcariu 1940 = Sextil Puşcariu, *Limba română*, vol. I. *Privire generală*, Bucureşti, Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, 1940.

SCL = „Studii şi cercetări lingvistice", Bucureşti, I, 1950 şi urm.

Vlasin 2015 = Veronica Ana Vlasin, *Câteva consideraţii asupra statutului morfologic al locuţiunilor prepoziţionale cu genitivul*, în *Înspre şi dinspre Cluj. Contribuţii lingvistice. Omagiu profesorului G. G. Neamţu la 70 de ani*, Cluj-Napoca, Editura Scriptor şi Editura Argonaut, 2015, p. 645–655.

BDD-A28102 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:02 UTC)

Vulişici Alexandrescu 1995 = Maria Vulişici Alexandrescu, *Sintaxa limbii române*, Oradea, Editura Imprimeriei de Vest, 1995.

Izvoare:
Preda, *Delirul* = Marin Preda, *Delirul*, Bucureşti, Editura Jurnalul Național, 2009.
Preda, *Viața ca o pradă* = Marin Preda, *Viața ca o pradă*, Bucureşti, Editura Jurnalul Național, 2010.
Stancu, *Desculț* = Zaharia Stancu, *Desculț*. Ediția a IX-a, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1964.
www.news.ro, www.prosport.ro, www.timpul.md, accesate în 10. 01. 2018.

RELATIONAL AUXILIARIES: QUALITATIVE ADVERBS *CA*, *DE*, *DREPT* (*Abstract*)

In this study we attempted to demonstrate the adverbial status of *ca*, *de*, *drept* in structures with supplementary predicative. The occurence of qualitative adverbs in such structures does not have any impact on the relational level, as some of the intra-sentence means of subordination for these syntactic functions –secondary case flexion, case non-flexion and adjective agreement – are the same, both in the presence and in the absence of qualitative adverbs. From this point of view, we consider that qualitative adverbs function as relational auxiliaries emphasizing the sintactic function.

Cuvinte-cheie: *acord*, *adverb calitativ*, *auxiliar relațional*, *predicativ suplimentar*, *prepoziție a calității*, *flexiune cazuală secundă*, *nonflexiune cazuală*.
Keywords: *agreement*, *qualitative adverb*, *relational auxiliary*, *supplementary predicative*, *preposition of quality*, *secondary case flexion*, *case non-flexion*.

Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu" al Academiei Române
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
gabrieladomide@yahoo.com

BDD-A28102 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:02 UTC)